

Клочков Ілля Володимирович,
кандидат філософських наук,
доцент Національного університету харчових технологій

СУЧАСНА МОЛОДЬ І ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОВИ

На сьогоднішній день, ми стикаємось з ситуацією бурхливого розвитку новітніх тенденцій формування у суспільстві ціннісних, нормативно-правових і етичних детермінант. Спостерігаємо соціокультурну флуктуацію у межах якої відбуваються трансформації лінгвістично-національних, світоглядних, етно-ментальних пріоритетів визначених відповідною історичною та політичною ситуацією в Україні. Але, водночас, кожен із нас у повсякденному житті стикається з низкою проблем, породжених мовним відчуженням, інтерсуб'єктивною ізоляцією, надмірною символізацією речей, дегуманізацією відчуження, сформованих внаслідок розвитку різноманітних типів субкультур, феномену навали мас, піднесення ідеалу егалітарності, культу надмірного споживання тощо.

Подібні розшарування впливають на появу низки змін у галузі соціальної філософії, теорії мовознавства, структурної лінгвістики, що відбуваються у добу постмодерну, епоху заміни стереотипів, незаперечних правил гри розуму. Безперечно, спроба свідомо змінити ідеологічні та суто раціональні вимоги, засвідчили про завершення доби гранднаративів.

Ідея визначення проблеми людської суб'єктивності, з огляду на простір її мовно-символічної, когнітивної культури, стала в свій час підґрунтям для розмірковувань представників французького постструктуралізму (Ж. Бодрійяра, Ж. Дельоза, Ж. Лакана, Ж. Дерріди, Ю. Крістевої, М. Фуко) та подальших роздумів вітчизняної наукової традиції (М. В. Поповича, Г. А. Заїченка, С. Б. Кримського, І. В. Бичка, А. К. Бичко, В. Г. Табачковського та багатьох інших). Наприкінці 70-х, на початку 80-х рр.

XX століття заклики до оновлення внутрішньої структури тексту, епістем і граматики, стали вмотивованим засобом дії на стан кризовості, внутрішньо-

ідеологічного протистояння, який спостерігався по усьому цивілізованому світі.

Мова, як медіатор істини, все більше потребувала переосмислення, залишаючись не лише основою міжособистісних взаємин, гносеологічною детермінантою, але все більш занурювалась у простір повсякденного життя. Вагомою також була проблема розвитку молоді, у межах культурно-психологічного середовища національного відродження у роки прийняття незалежності України. На жаль, замість очікуваного відновлення, з'являлись елементи часткового занепаду. Подих кожного слова не згасав, хоча лексика, з відповідними словами й зворотами, простою і складною будовою речень, іноді втрачала власну унікальність.

На початку 90-х років, коли сталась руйнація попередньої, так званої соціалістичної системи зразкової поведінки розуму, почалось народження відповідного психологічного дисонансу, який полягав у внутрішньому несприйнятті, свідомому протистоянні, власне, мовно-історичній долі. Психологічна інтродукція до сфери підсвідомості, рівнів колективних архетипів, відкривають звеличення різноманітних міфів попередніх світлих років, починаючи від так званого возз'єднання братніх народів, до замилювання ідейними джерелами комуністичного гатунку, що, зрештою, призводить до остаточного нехтування власним історичним досвідом. Уже на даному етапі розвитку проблемної ситуації формується стан *кризовості, неминучості злиденності* сучасної культури - протистояння українській мові. Не найоптимістичнішим стає потреба гармонійного виховання, не лише у межах навчального простору, а у лоні сім'ї. Звичайно, у відповідній статистичній проєкції, все відбувалось у наступному визначенні показників - 60% молодих людей, які відмовлялись розмовляти державною мовою, і 40 % молоді, які не були відчуженими або не відчували себе відірваними від україномовного простору. Свідома позиція вибору, прагнення до відповідної культурної толерантності, відкритості, провокувала до появи світоглядних, соціально-політичних зрушень [2, 115].

Зараз ситуація в деякій мірі змінилась, хоча не настільки, щоб можна було б сміливо говорити про рівноцінність та рівнозначимість політики національної мови

у суспільстві. Тут вже постають болісні питання повсякденності, серед яких: зниження ролі української книги, дуже низькі вимоги виховання та самоусвідомлення (у сім'ї, загальноосвітніх та вищих навчальних закладах), сфера часткого переходу ЗМІ на державну мову, буденне спілкування, в якому можна відчувати зміну та деформацію різноманітних діалектів, навіть уже не винятково українських, російських чи іноземних, але чітко окреслених суржикованих версій спотвореної мови. Усе це стає віддзеркаленням проблеми болючого розриву між етно-культурним й національним знесиленням, часткової втрати віри у свої сили, що вияскравлює відповідним протиставленням одного культурно-історичного типу іншому, де відчувається занехаяність побуту, традицій, вірувань. Відразу увесь цей нехитирний комплекс змін позначається на поведінці молодшої людини, студента чи пересічного громадянина. Наприклад, болісно дивитись, коли студент під час проведення семінарського заняття, фіксованого виступу, чи в процесі спілкування дуже зверхньо ставиться до зауважень, щодо розмови, власне, українською [4,49].

Сучасна молодь, звичайно, невинна у подібному відчуженні. Ми самі частково є причинами цього становища речей, несемо тягар помилок і безвідповідальності, яка, так би мовити, влаштує усіх. Чи то низький рівень культури, або звичайні лінощі, винуватці усього, вказують на те, що все повинно залишатись незмінним [1,8]. Можливо це так і є насправді. Але ж не усі люди торують шляхом подібного знецінення власної "культурної" самооцінки. Молодь, як лакмусовий папірець, є індикатором змін, які формуємо саме ми, надаючи перевагу виключно матеріальним цінностям і знищуючи духовні. Раптово можемо зворушливо глянути у бік національного самоусвідомлення, але не намагаємось навіть зрушити з місця. Проблемність подібного відчуження полягає скоріше в умові зниженого рівня самооцінки. Порівняно з провідними країнами Євросоюзу (наприклад, у Польщі, Франції та Німеччині, більша частина населення, і насамперед молодь, шанобливо ставляться до власної мовної культури) в Україні 45% молоді не володіє українською мовою, вважаючи що можна

навчитись лише її спотвореним формам або взагалі прожити без неї. Можливо це примха часу постійних змін у настрої, ціннісна дезорієнтація, що заважає бачити істину, продукуючи замість неї полову? Важко відразу ж спробувати відповісти на це питання, хоча можливо.

По-перше, проявляється причина зниження інтересу до визначення національної мови, яка полягає у надмірному, не завжди чітко артикульованому й вмотивованому захопленні іноземними мовами.

По-друге, відбувається позиціонування ідеї байдужості крізь визначення інтересів відповідних ринкових потреб, зміна кваліфікаційного зростання. Зведення нанівець усіх марень, про так зване культурне зростання, виводить нас до більш важливого простору, в якому питання національної мови пов'язане з системою виховання молоді, зміною ідеологічних стереотипів і визначенням етно-культурного, білінгвістичного середовища.

Становлення молоді людини починається не лише з утвердження майнового розподілу, а мови калинової, у якій відчувається вікова мудрість і єдність з історико-лінгвістичною традицією. Можна висловлювати багато думок, припускати безпомилкових тверджень, про неоднозначну будову власного мовного простору. Центральним ж буде залишатись питання про роль відповідних державних програм, які зможуть вчасно ініціювати процес вдосконалення освіти, з урахуванням положень Болонської системи, спонукаючи до підвищення кваліфікації навчально-педагогічних закладів, профілізації кадрів, з подальшим зверненням до вдосконалення стилю життя у межах української мови. Це не спроба тотального контролю, інвективи жорсткої політики мовних відносин чи протиставлення іншим культурним народам, а здатність до прийняття дієвих рішень - піднесення національної гідності.

Сучасна молода людина, виконуючи ту чи іншу роль у межах процесу соціалізації, здана миттєво реагувати на зміни коливань, що негативно впроваджуються в життя суспільним загалом [3, 61-62].

Символом теперішнього часу, з огляду на подібні історичні випробування стає можливість звернення.

викладачів, науковців до проблем, що бентежать сучасну молодь, яка виходить на рівні багатомовного буття. Увесь комплекс світоглядно-методологічних зрушень повинен містити не маніфестаційні звернення, декларуючі безвинятковість мови, а дієвість рішень у межах буденного спілкування, з подальшим впровадженням ідеї національної мови, яка буде перевірена досвідом і самим життя самобутньої української душі. Молодь починає вивчати, цікавитись історією власної культури та держави, коли бачить небайдужість близьких людей, суспільства загалом, що веде діалог на тій мові, що визнає цінність власної старовини, освячення, а не деструкцію культурних традицій!

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. - К.: "Академія", 1994.
2. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне "Я". - К.: "Академія", 2001.
3. Нікітіна І. В. Суб'єктне самовизначення молодшої людини в період повноліття. - К.: КНТ, 2008.
4. Пентиліук М. І. Культура мови і стилістика. - К.: "Академія", 1994.

